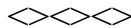

A millenniumi tervekről is szó esett, értesülhettünk a "Szentkorona" című nagyszabású emlékmű-tervezetéről, a "Jövő évezred kapujá"-ról és a Szent István-szoborról.

Befejezésül Szervátiusz Tibor növelte a bennünk élő reményt és bizalmat, a fiatalság ébresztő lendületébe vetett hitet és azt a vágyat, hogy a negatív, tiltó erők elsorvadnak, nem folytatódnak.

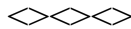
1999. április 10-én, szombaton nyílt meg Szervátiusz Tibor szobrászművész kiállítása a Szent Korona Galériában (Székesfehérvár, Liszt Ferenc utca l.)

A kiállítás június 13-ig tekinthető meg keddtől péntekig 10-12 és 14-17 óráig, szombaton és vasárnap 10-12 óráig.

„A XIX. század kezdetén, Grúzia elfoglalása után Örményország északi határán már Oroszország állt. Az orosz-perzsa háború következtében 1828-ban Örményország keleti részét, majd az orosz-török háború után, 1878-ban az északi részt is Oroszországhoz csatolták; ezekre a területekre kezdtek beköltözni törökországi és perzsiai örmények; az 1870-es mezőgazdasági reform enyhítette a földművesek közötti forrongást, a fokozódó iparosítás pedig hozzájárult az ország fejlődéséhez. A török fennhatóság alatt marad örmény ország részben a hátrányos megkülönböztetés és üldöztetés az örmények között egyre fokozódó feszültséget és lázadásokat okozott. A berlini kongresszus 1878-ban kötelezte Törökországot olyan reformok megtételére, amelyek az örményeknek több jogot biztosítanak, de ezeket nem valósították meg. 1895-96-ban a törökök és a kurdok tömeges mészárlást hajtottak végre az örmény népességen, amelyek még nagyobb méretekben megismétlődtek 1914-15-ben és az örmények tömeges deportálásával jártak együtt.”

(lexikoncikk részlete)

Merre van Rigómező

avagy: melyik térképet nézegessük?

- Ne nézd a térképet, édes öcsém! - tanácsolja hetvenötéves ismerősöm, a magas, ősz hajú férfi, akinek (erdélyi örmény szokás szerint) szegről-végről rokona vagyok.
- Nézz inkább a saját fejedbe.

Miután fél évszázadosan szinte kölyök vagyok hozzá képest, szót fogadok. A térképet elő sem veszem, hogy Rigómezőt keressek. Inkább családi fényképeket nézegetek.

Mit is keresnék a térképen? Rigómezőről annyit tudok, hogy ott 1448 októberében csata zajlott a török ellen, ez volt Hunyadi János alig néhány vesztes csatája közül az egyik, menekülés közben foglyul is ejtette őt Brankovics szerb despota, akiről viszont Erkel Ferenc irt operát négy évszázaddal később. (Persze, már előtte is folytak ott csaták, például Murád szultán ellen, meg aztán az I. világháború sem múlt el nyom nélkül a Rigómező felett, dehát minek bonyolítsuk a dolgot.) Annyi bizonyos, hogy a Rigómező a szerbség bölcsője. És az is bizonyos, hogy mai, közismert neve: Kosove Polje, azaz Koszovó. De hol voltam én 1448-ban? És hol van az a

Koszovó? Ott ugyanis évszázadok óta albánok laknak, a szerbségnek ez bizony fáj, mert az egykori, történelmi szülőföldet nehéz "letudni". Ráadásul az albánság egy ideje terrortámadásokkal igyekszik felhívni magára a figyelmet, és fegyverrel próbál a jogfosztottságból kitörni. Nos hát, akárhol is van Koszovó, máris "témánál vagyunk". Hol, kinek, mihez van joga? Avagy: ki mire képes? Szinte könnyes szemmel nosztalgizhatunk, volt ilyen műsor egykor a magyar tévében: "ki mit tud?"

De vannak egyéb idézetek is, például:

"Ha továbbra is megelégszünk a helyi kivégzésekkel, hogyha a tisztogatás nem lesz általános és végleges, károkat okoz nekünk. Ezért az örményeket föltétlenül ki kell irtanunk, hogy hazánkban egyetlen egy se maradjon és Örményországnak a neve is eltűnjön. Háború van, így erre kiváló az alkalom." De zűrös ez a világ... hiszen ezek a szavak egy török szájból hangzottak el, 1915-ben.

Tanultak belőle mások is, lett aztán Endlősung. „Milyen lakonikusan hangzik egy-egy mondat, könyvidézet: "Az 1894-1896ban, majd az első világháború éveiben Törökországban a szörnyű pogromok másfél milliónál több áldozatot követeltek, s ezekben az időkben külföldre menekült sok tízezer örmény család." (Gombos Károly szövege 1972-ből.) "Szörnyű pogromok..." - mi van a jelzős szerkezet mögött? Belegondolni lehetetlen.

Az én Rigómezóm ezek szerint valahol a "közelben" volna? Nemzetiség, amelyet elnyomnak, pusztítanak, igen... Akadnak efféle emlékeink. Nemzetiség, amely megkísérel terrorral érvényt szerezni jogainak? Hát...hm...! Ezt azért talán mégsem...

Borzadok? Megrémulök? Nem tetszik?

De ha egyszer a világ csak a terrortámadásokra és a gerillaharcokra kíváncsi? (És valójában hajlandó-e rájuk figyelni? Vagy csak időnként és csak bizonyos tájakon?)

Nem tudok válaszokat a saját kérdéseimre. De olvastam már egy dúsgazdag francia örmény kereskedőről, aki 1915 évfordulóján saját házába vacsorára hívta Törökország párizsi nagykövetét, majd a vacsora végeztével vendégét fejbeltette. Emlékeztetőül a "Musza Dag"-ra... Megoldás?

Válaszokat nem tudok. Egyet azonban igen: undorodom a fegyverektől és gyermekkorom óta arra tanítottak, hogy aki fegyvert fog, az fegyver által vész el. Hogy az erőszak erőszakot szül. Sohasem békét. Ugyanakkor pedig elhiszem, hogy "ezeknek" igenis, oda kellett vágni. Igen, igen, de ha a kibombázott gyerekek helyébe képzelem magam, csak az jut eszembe, hogy még tíz éves koromban is felsírtam éjjel, ha mentőautó szirénázott el a ház előtt. Nem véletlenül: a sztálingrádi csata idején születtem, anyatej mellé a légiriadó hangját kaptam első ajándékkul.

Családom fényképein nézegetem a megállapodott, jólétben élő kézdivásárhelyi örmény-magyar polgárokat, akik a gyászt, a testvér, házastárs, gyermek elvesztését ekkoriban már (még?) többnyire a tüdőgyulladás, szívelégtelenség, gutaütés, vagy torokgyík révén szenvedték meg. Néha háborúban, mert azért bőven rángatózott Háromszék táján is a "férfias" fegyverforgatás ebben a században is. És a fényképek közé becsusszant (látszik, rendetlen vagyok) egy cikk, pontosan **tíz évvel ezelőttről**. Olvasom:

"A magyarországi örmények a nagy múltú Ani székesfőváros lakóinak leszármazottai: több mint egymillióan laktak annak idején ebben a városban, mely messze földön híres volt ezeregy

templomáról. Lakói jólétben, magas kulturális színvonalon éltek (...)

Voltak sokan közöttük olyanok is, akik nemcsak szűkebb közösségük, hanem új hazájuk kulturális felemelkedését is igyekeztek szolgálni. A sok közül csak egy példát említsünk meg: 1805. április 12-én Erzsébetváros és Szamosújvár 1300 forintot adott a kolozsvári Nemzeti Színház építésére (összköltsége 58000 forint volt).

A magyar földhöz való ragaszkodásukat hamarosan bejövételük után bizonyították. 1696-ban *Verzár Oxendiusz* püspök vezetése alatt megakadályozták a tatár martalócok betörését az országba. Püspökük fogságba is esett, és csak 1699-ben, a karlócai békével kapta vissza szabadságát. 1703 és 1848 között, amint 1823-ban kelt felajánlásukban olvassuk: »Édes hazánkhoz való tiszta szeretetünk és hazafiúi készségünk jeléül« hadisegedelem címen 195 ezer forintot adtak. (...)

A kiegyezés után az 1848-ban törvénybe iktatott jogegyenlőség alapján megnyílt a lehetőség, hogy az örmények a magyar közélet minden terén elhelyezkedhessenek, a legmagasabb tisztségeket is elérhessék, és kiváló lelki és szellemi tulajdonságaik révén gyarapíthassák a magyar társadalom kiválóságainak számát. *Gróf Teleki Sándor* szerint: »Bírunk közülük államférfiakat, magas hivatalnokokat, jeles írókat, **nyelvünk az ő nyelvük, szokásaink ugyanazok.**« 1915-ben újból megismétlődött az örmények Golgotája. A törökországi Tavros és a szíriai Derzor körül közel 1 millió százezer örmény lelte borzalmas halálát. Európa részvétlenül hallgatott... a magyar örménység azonban gyászolt, és a világháború által megtépázott országunk újból otthont nyújtott a - most a török megszárlásból - menekülő hazátlanoknak. A konstantinápolyi örmény patriárkához pedig adományokat juttattak el, hogy a megmaradt örmény családokat segítse.

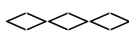
Az első világháború végeztével jelentős változás állt be a magyar örmények életében. Sokan a mai Magyarország fővárosába települtek, s megszakadt az Erdélyben maradt örmény intézményekkel a kapcsolatuk. Azonban kiváló közéleti személyiségek, Gopcsa László, dr. Avedik Félix, Simay Gyula és mások munkája nyomán Budapesten is virágzik az örmény szellemi élet, a klasszikus örmény nyelvű szertartás.

(Mindezeket a részleteket az IPM c. folyóirat 1989. novemberi számából olvasom. Az Örmények sorsa című összeállítás végén pedig a következő megjegyzés: "A szerkesztőség köszönetet mond a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészségnek a cikkhez nyújtott segítségért és fényképekért" A fényképek az Aznavour-családot, I. Vazgen pátriárkát, Hollósy Simon festőművészt és William Saroyan amerikai íróat ábrázolják.)

Félreteszem a cikket, és csak-csak tovább nézegetem a kézdivásárhelyi, gyimesbükki, szépvízi családi fényképeket. Némelyik férfiú egyenruhában. (Még ezekről a század eleji, barna színezetű fotókról is "lejön" az a bizonyos csukaszürke szín..., amelyben magyarok - köztük magyar-örmények - masíroztak a "férfias, dicsőséges" front, vagyis a háborús pusztulás felé.)

Öreg ismerősöm tanácsát követve: nem keresgélem tovább Koszovót a térképen. Hiszen itt van, a fejemben.

d.cs.

Tájékoztató

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület minden hónap 3. csütörtökén du. 17 órától összejövetelt tart Fővárosi Örmény Klub címmel a Magyarok Háza I. emeleti zenetermében (Budapest V. Semmelweis u. 1-3). A klubdelutánok előadásait írott formában minden hónapban megjelentetjük az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetekben 800 példányban, aktuális hírek és információk mellett.

A Füzetekben lehetőség van hirdetések megjelentetésére is. A lap teljes oldala egy alkalomra 11.000 Ft., 1/2 oldal 6.000 Ft., 1/4 oldal 3.000 Ft. (1/1 oldal: 120x165 mm, 1/2 oldal: 80x120 mm - fekvő -, 1/4 oldal 60x80 mm - álló. Megbeszélés szerint álló fél oldal és fekvő negyed oldal is megvalósítható.) Az egyesületnek számlaadási joga nincs, a hirdetés megjelenéséért a fenti összegek a költségekhez hozzájárulás formájában fizethetők. A hirdetések szövegét mindig hónap végéig kérjük beküldeni, hogy az a következő számban megjelenhessen (Budapest, I. Donáti u. 7/a., postacím: 1251 Budapest Pf. 70., fax: 201-2401)

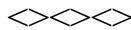
Minden szerdán du. 16-18 óráig félfogadást tartunk az egyesület székhelyén, ahol a hirdetés szövege személyesen leadható, a hozzájárulás megfizethető. A hirdetés megjelentetését csak a hozzájárulás megfizetése esetén vállaljuk.

Csak törvénybe nem ütköző, közízlést nem sértő, az egyesület szellemiségével összeegyeztethető hirdetést fogadunk el.

Előző számunkban megkezdjük "Magyar-örmény családfák" című anyagunk ismertetését. Ennek folytatása áprilisi számunkból anyagtorlódás miatt kimaradt. Olvasóink megértését kérjük, a folytatást később természetesen közöljük.

Örömmel várjuk leveleiket, megjegyzéseiket, közlésre szánt anyagaikat. Rövid hír, hozzászólás, vélemény, új témák, cikkek - minden a hasznunkra lehet!

Szerkesztőség

Ígéretünk szerint közöljük a részletes programot a tervezett körutazásról! Ismételten kérjük, részvételi szándékát jelezze levélben, vagy telefonon az egyesület székhelyén!

**Dél-Erdélyi körutazás
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület útiterve
1999**

Útvonal: Budapest - Gyula - Nagyszalonta - Arad - Marosillye - Déva - Algyógy - Vajdahunyad - Gyulafehérvár - Szászsebes - Nagyszeben - Fogaras - Sepsiszentgyörgy - Árkos - Brassó - Prázmár - Illyefalva - Kovászna - Csomakőrös - Kézdivásárhely - Szent Anna tó - Csernáton - Szászhermány - Fehéregyháza - Segesvár - Erzsébetváros - Berethalom - Medgyes - Kolozsvár - Bánffyhunad - Magyarvalkó - Nagyvárad - Ártánd - Szolnok - Budapest.

Időtartam: 7 nap (augusztus.25-31)

Autóbusz útvonalhossz: Budapesttől Budapestig 2.400 km.

Ellátás; félpanzió (estebéd és reggeli)

Szükséges felszerelés: túraruházat, dzseki, túracipő, fürdőruha, elemlámpa

Vezetés: a csoportot képzett erdélyi szakvezetők kísérik a társasutazás kezdetétől végéig.

Pénzváltás: az autóbuszon valutát vagy forintot lejre lehet váltani - az utazás végén a megmaradt lejt az utaskísérő visszaváltja forintra.